

**ВЯЛКАЯ АЙЧЫННАЯ ВАЙНА
САВЕЦКАГА НАРОДА
(У КАНТЭКСЦЕ
ДРУГОЙ СУСВЕТНАЙ ВАЙНЫ)**

Практыкум на спецкурсе

**для студэнтаў усіх спецыяльнасцей
першай ступені вышэйшай адукацыі**

УДК 947.6
ББК 63.3(2)622я73
В99

Аўтары-складальнікі: прафесар кафедры гісторыі Беларусі УА “ВДУ імя П.М. Машэрава”, доктар гістарычных навук **І.У. Мандрык**; дацэнт кафедры гісторыі Беларусі УА “ВДУ імя П.М. Машэрава”, кандыдат гістарычных навук **М.М. Пархімовіч**

Рэцэнзент:

дэкан факультэта перападрыхтоўкі кадраў Інстытута павышэння кваліфікацыі і перападрыхтоўкі кадраў УА “ВДУ імя П.М. Машэрава”, кандыдат гістарычных навук, дацэнт *А.Д. Тоголева*

У практыкуме раскрываюцца праграма і змест лекцыйнага курса, вызначаюцца планы семінарскіх заняткаў і кантрольныя пытанні да іх, прыводзяцца тэматыка рэфератаў і пералік прыкладных пытанняў да заліку для студэнтаў I курса дзённага і завочнага аддзяленняў. Таксама прапануецца абавязковая і дадатковая літаратура да кожнага семінарскага занятку і агульны спіс літаратуры.

УДК 947.6
ББК 63.3(2)622я73

© УА “ВДУ імя П.М. Машэрава”, 2011

УВОДЗІНЫ

Практыкум па спецкурсе “Вялікая Айчынная вайна савецкага народа (у кантэксце Другой сусветнай вайны)” складзены з улікам патрабаванняў раздзела 12.1 “Беларусь у гады Другой сусветнай вайны” тыпавай вучэбнай праграмы “Гісторыя Беларусі” для вышэйшых навучальных устаноў і вучэбнай праграмы “Вялікая Айчынная вайна савецкага народа (у кантэксце Другой сусветнай вайны)”, рэг. № ТД-СГ.001 ад 30.07.2004 г. Вызначаны для студэнтаў усіх спецыяльнасцей першай ступені вышэйшай адукацыі.

Мэтай курса з’яўляецца выхаванне ў студэнтаў патрыятычных і грамадзянскіх пачуццяў, нацыянальнай годнасці на аснове падзей Вялікай Айчыннай вайны.

Задачы курса:

- азнаямленне студэнтаў з крыніцамі і гістарыяграфіяй перыяду Другой сусветнай і Вялікай Айчыннай войнаў;
- засваенне студэнтамі асноўных факталагічных і тэарэтычных ведаў аб прычынах і заканамернасцях Другой сусветнай і Вялікай Айчыннай войнаў;
- фарміраванне ў студэнтаў цэласнага ўяўлення аб месцы і ролі Беларусі ў Другой сусветнай і Вялікай Айчыннай войнах, вытоках патрыятызму беларускага народа;
- выпрацоўка ў студэнтаў навыкаў пошуку, збору, апрацоўкі і выкарыстання ў практычнай дзейнасці набытай інфармацыі.

Усяго на вывучэнне спецкурса “Вялікая Айчынная вайна савецкага народа (у кантэксце Другой сусветнай вайны)” вучэбным планам адводзіцца 34 гадзіны, з іх лекцыйных – 20, семінарскіх заняткаў – 10, самастойнай работы студэнтаў – 4. Курс вывучаецца на працягу аднаго семестра. Яго змест падзяляецца на 5 раздзелаў, якія ўключаюць 10 тэм. Матэрыял пабудаваны па храналагічным прынцыпе. Вывучэнне курса заканчваецца залікам.

ТЭМАТЫЧНЫ ПЛАН

	Назва раздзела, тэмы	Колькасць гадзін		
		ЛК	СЗ	СРС
1.	Раздзел 1. Уводзіны ў курс	2		
2.	Раздзел 2. СССР і краіны свету напярэдадні і ў пачатку Другой сусветнай вайны.	4	2	
2.1.	Міжнароднае становішча ў свеце напярэдадні Другой сусветнай вайны	2	2	
2.2.	Другая сусветная вайна. Падзеі ў Еўропе і Беларусі	2		
3.	Раздзел 3. Барацьба савецкага народа супраць германскай агрэсіі	6	4	4
3.1.	Пачатак Вялікай Айчыннай вайны. Ваенныя дзеянні на тэрыторыі Беларусі ў першыя месяцы вайны	2	2	
3.2.	Маскоўская бітва. Крах стратэгіі “бліцкрыга”	2		
3.3.	Акупацыйны рэжым на тэрыторыі Беларусі	2		
3.4.	Барацьба супраць германскіх агрэсараў і іх парадкаў на акупіраванай тэрыторыі Беларусі		2	4
4.	Раздзел 4. Разгром фашысцкага блока. Завяршэнне Вялікай Айчыннай вайны	6	4	
4.1.	Сталінградская і Курская бітвы. Крушэнне наступальнай стратэгіі германскага вермахта	2	2	
4.2.	Беларуская наступальная аперацыя “Баграціён”. Вызваленне народаў Еўропы. Завяршальны этап Вялікай Айчыннай вайны	2	2	
5.	Раздзел 5. Заклучэнне	2		
5.1.	Крыніцы Перамогі савецкага народа ў Вялікай Айчыннай вайне, яе вынікі і ўрокі	2		
	Усяго	20	10	4

ЗМЕСТ ЛЕКЦЫЙНАГА КУРСА

Раздел 1. Уводзіны ў спецкурс “Вялікая Айчынная вайна савецкага народа (у кантэксце Другой сусветнай вайны)”

Прадмет, мэты і задачы спецкурса, яго структура і змест. Актуальнасць вывучэння гісторыі Вялікай Айчыннай вайны ў кантэксце Другой сусветнай вайны. Навуковыя плыні і гістарычныя школы. Гістарыяграфія і крыніцы. Перыядызацыя Другой сусветнай і Вялікай Айчыннай войнаў. Савецкі народ – удзельнік і пераможца ў Вялікай Айчыннай вайне.

Раздел 2. СССР і краіны свету напярэдадні і ў пачатку Другой сусветнай вайны

Тэма 2.1. Міжнароднае становішча ў свеце напярэдадні Другой сусветнай вайны

Міжнароднае становішча ў свеце у 30-х гг. XX ст. Асяродкі ваеннай напружанасці (Далёкі Усход, Еўропа, Паўночная Афрыка). Фарміраванне фашысцкага блока. Антыкамінтэрнаўскі пакт. СССР і Ліга Нацый. Грамадзянская вайна ў Іспаніі. Мюнхенскае пагадненне. Падзел Чэхаславакіі. Спроба стварэння сістэмы калектыўнай бяспекі ў Еўропе. Савецка-французска-англійскія перамовы. Савецка-германскі дагавор 1939 г., сакрэтныя пратаколы да яго. Уступленне войск Чырвонай Арміі ў заходнія вобласці Беларусі. Уз’яднанне Заходняй Беларусі з БССР. Сацыяльна-эканамічныя і палітычныя пераўтварэнні ў заходніх абласцях БССР.

Тэма 2.2. Другая сусветная вайна. Падзеі ў Еўропе і Беларусі

Падзеі ў Еўропе. Акупацыя Германіяй Даніі, Нарвегіі, Бельгіі, Галандыі і Люксембурга. Наступленне германскіх войск у Францыі. Капітуляцыя Францыі. Агрэсія Германіі на Балканах. Дзейнасць СССР на міжнароднай арэне. Пачатак Другой сусветнай вайны. Напад Германіі на Польшчу. Аб’яўленне вайны Францыяй і Вялікабрытаніяй Германіі. Прычыны і характар вайны. Савецка-фінская вайна. Удзел беларусаў у фінскай кампаніі. Падрыхтоўка Германіі да вайны з СССР. Прыняцце плана “Барбароса”. БССР напярэдадні вайны. Мерапрыемствы па ўмацаванні абароназдольнасці краіны. Ваенна-патрыятычная і ваенна-абарончая работа сярод насельніцтва. Узброеныя сілы Савецкага Саюза. Заходняя Асобая ваенная акруга.

Раздзел 3. Барацьба савецкага народа супраць германскай агрэсіі

Тэма 3.1. Пачатак Вялікай Айчыннай вайны. Ваенныя дзеянні на тэрыторыі Беларусі ў першыя месяцы вайны

Падрыхтоўка Германіі да нападу на СССР. Мэты Германіі ў вайне супраць СССР. Напад Германіі на СССР. Прыгранічныя баі ў Беларусі. Абарона Брэсцкай крэпасці. Дзейнасць савецкіх і партыйных органаў па мабілізацыі сіл і сродкаў для барацьбы з агрэсарам. Стварэнне Стаўкі, Дзяржаўнага Камітэта Абароны (ДКА). Перавод прамысловасці на ваенныя рэйкі. Эвакуацыя прамысловых прадпрыемстваў, дзяржаўнай, калгаснай маёмасці і насельніцтва ў савецкі тыл. Знішчальныя атрады і народнае апалчэнне. Баявыя дзеянні на франтах. Абарончыя баі пад Мінскам, Бабруйскам, Оршай, Віцебскам, Магілёвам, Гомелем. Гераізм савецкіх воінаў. Дапамога беларускага насельніцтва Чырвонай Арміі. Дзейнасць першых партызанскіх атрадаў і падпольных арганізацый (В.З. Корж, М.Ф. Шмыроў, І.З. Ізох, І.А. Яраш, М.І. Жукоўскі і інш.). Першыя партызаны – Героі Савецкага Саюза (Ц.П. Бумажкоў, Ф.І. Паўлоўскі). Аб’ектыўныя і суб’ектыўныя прычыны няўдач Чырвонай Арміі летам-восенню 1941 г.

Тэма 3.2. Маскоўская бітва. Крах стратэгіі “бліцкрыга”

Шырокамаштабнае наступленне германскіх войск на Маскву. Вялікія страты Чырвонай Арміі. Дзейнасць Стаўкі і ДКА па стабілізацыі абстаноўкі. Стварэнне абарончых рубяжоў. Зрыў плана захопу Масквы. Пераход Чырвонай Арміі ў наступ. “Віцебскія вароты”. Значэнне разгрома фашысцкіх войск пад Масквой. Дзейнасць СССР на міжнароднай арэне. Ваенна-эканамічнае супрацоўніцтва паміж Савецкім Саюзам, Вялікабрытаніяй і ЗША. Пачатак стварэння антыгітлераўскай кааліцыі. Ваенныя дзеянні ў канцы 1941 г. Уступленне ў вайну ЗША і Японіі.

Тэма 3.3. Акупацыйны рэжым на тэрыторыі Беларусі

Планы, мэты акупантаў. Генеральны план “Ост”. Ваенна-паліцэйскія органы кіравання. Тэрытарыяльны падзел акупіраваных заходніх рэгіёнаў СССР, Рэйхскамісарыяты “Остланд” і “Украіна”. Адміністрацыйна-тэрытарыяльны падзел акупіраванай тэрыторыі: Генеральная акруга Беларусь, Генеральная акруга Жытомір, Генеральная акруга Валынь-Падолія; Генеральная акруга Беласток, вобласць армейскага тылу групы армій “Цэнтр”. Акупацыйны апарат кіравання. Склад і структура. Генеральны камісарыят Беларусі, абласныя камісарыяты, раённыя і валасныя ўправы. Дапаможныя акупацыйныя органы кіравання. Палітыка генацыду. Знішчэнне насельніцтва і ваеннапалонных. Карныя экспедыцыі. Канцэнтрацыйныя лагеры, турмы, гета. Вываз насельніцтва на прымусовую працу ў Германію. Злачынныя дзеянні фашыстаў на

Віцебшчыне, помнікі гістарычным падзеям. Калабарацыянiзм. Беларуская народная самадапамога (БНС). Беларуская самаахова (БСА), Рада Даверу (РД), Саюз беларускай моладзі (СБМ), Беларуская Цэнтральная Рада (БЦР), Беларуская краёвая абарона (БКА). Дапаможныя паліцэйскія фарміраванні. Германская прапаганда і агітацыя: формы і метады. Школа, тэатр, друк, радыё, царква пры акупацыйным рэжыме. Эканамічная і сельскагаспадарчая палітыка германскіх акупацыйных улад. Рабаванне матэрыяльных рэсурсаў і культурных каштоўнасцей. Паўсядзённасць жыцця насельніцтва ва ўмовах акупацыі.

Тэма 3.4. Барацьба супраць германскіх агрэсараў і іх парадкаў на акупіраванай тэрыторыі Беларусі

Станаўленне і развіццё партызанскага руху і падпольнай барацьбы. Дзейнасць партыйных і камсамольскіх органаў і арганізацый ва ўмовах акупацыі. Стварэнне Цэнтральнага і Беларускага штабоў партызанскага руху. Партызанскія атрады і брыгады. Баявая дзейнасць партызан. Дыверсіі на чыгунцы і шашэйных дарогах. “Рэйкавая вайна” і яе мэты. Разгром варожых гарнізонаў. Барацьба супраць карных экспедыцый. Узаемадзеянне беларускіх партызан з партызанскімі фарміраваннямі іншых рэспублік. Роля партызанскага руху ў барацьбе супраць германскіх захопнікаў. Узаемаадносіны партызан і насельніцтва. Выратаванне насельніцтва ад знішчэння і прымусовага ўгону ў Германію. Арганізацыйнае ўмацаванне партызанскіх фарміраванняў і падпольных арганізацый. Стварэнне і пашырэнне партызанскіх зон. Прапаганда і агітацыя, культурна-асветніцкая дзейнасць партызан сярод насельніцтва. Партыйнае, камсамольскае, антыфашысцкае падполле на Віцебшчыне. Арганізацыйная структура і склад. Формы і метады барацьбы патрыётаў. Дыверсійная работа на чыгуначных вузлах. Складанасці і цяжкасці падпольнай і дыверсійнай барацьбы. Дзейнасць ваенных фарміраванняў Арміі Краёвай і арганізацыі ўкраінскіх нацыяналістаў. Асаблівасці антыфашысцкай барацьбы ў заходніх абласцях Беларусі.

Раздзел 4. Разгром фашысцкага блока. Завяршэнне Вялікай Айчыннай вайны

Тэма 4.1. Сталінградская і Курская бітвы. Крушэнне наступальнай стратэгіі германскага вермахта

Сталінградская і Курская бітвы. Узаемадзеянне партызан, насельніцтва Беларусі з Чырвонай Арміяй восенню 1943 – пачатку 1944 г. Карэнны пералом у ходзе вайны. Пачатак распаду фашысцкага блока. Умацаванне антыгітлераўскай кааліцыі. Тэгеранская канферэнцыя. Пытанне аб другім фронце. Пачатак вызвалення Беларусі. Вызваленне Гомеля, Рэчыцы. Першыя аднаўленчыя мерапрыемствы на вызваленай

тэрыторыі Беларусі. Расшырэнне маштабаў Другой сусветнай вайны. Перамогі саюзных войск у Афрыцы, Міжземнамор’і і на Ціхім акіяне.

Тэма 4.2. Беларуская наступальная аперацыя “Баграціён”. Вызваленне народаў Еўропы. Завершальны этап Вялікай Айчыннай вайны

Становішча на савецка-германскім фронце летам 1944 г. Беларуская наступальная аперацыя “Баграціён”. Баявая дзейнасць партызан і падпольшчыкаў. “Рэйкавая вайна”.

Акружэнне і разгром германскіх групавак пад Віцебскам, Бабруйскім, Мінскім і інш. Вызваленне Мінска. Партызанскі парад. Прыклады гераізму воінаў Чырвонай Арміі, партызан і падпольшчыкаў. Выгнанне германскіх захопнікаў з тэрыторыі Беларусі. Вызваленне Брэста. Значэнне разгрому германскіх войск у Беларусі. Аднаўленне народнай гаспадаркі рэспублікі. Адкрыццё другога фронту. Вызваленне краін Еўропы ад фашызму войскамі Чырвонай Арміі. Крымская канферэнцыя. Берлінская аперацыя. Сустрэча на Эльбе. Разгром германскай арміі. Заканчэнне вайны ў Еўропе. Капітуляцыя Германіі. Патсдамская канферэнцыя. Удзел воінаў-беларусаў у баях на франтах Вялікай Айчыннай вайны. Беларусы ў складзе саюзных армій і Еўрапейскага руху Супраціўлення. Манчжурская аперацыя войск Чырвонай Арміі. Капітуляцыя Японіі. Заканчэнне Другой сусветнай вайны.

Раздзел 5. Заключэнне

Тэма 5.1. Крыніцы Перамогі савецкага народа ў Вялікай Айчыннай вайне, яе вынікі і ўрокі

Людскія і матэрыяльныя страты СССР і БССР. Уклад беларускага народа ў разгром нацысцкай Германіі. Героі Савецкага Саюза і поўныя кавалеры ордэна Славы. Крыніцы перамогі. Міжнароднае значэнне Перамогі над германскім агрэсарам і яго саюзнікамі. Ушанаванне памяці загінуўшых у Беларусі. Хроніка “Памяць”. Мемарыяльныя комплексы, музеі.

ПЛАНЫ СЕМІНАРСКІХ ЗАНЯТКАЎ І ЗАНЯТКАЎ, ЗАСНАВАННЫХ НА САМАСТОЙНАЙ РАБОЦЕ СТУДЭНТАЎ

Семінар 1

Тэма: Міжнароднае становішча напярэдадні Другой сусветнай вайны

1. Міжнароднае становішча ў свеце ў 30-х гг. XX ст. Фарміраванне фашысцкага блока.
2. Спробы стварэння сістэмы калектыўнай бяспекі ў Еўропе. Мюнхенскае пагадненне.
3. Савецка-германскі дагавор аб ненападзе. Пачатак Другой сусветнай вайны.
4. Уз'яднанне Заходняй Беларусі з БССР. Мерапрыемствы па ўмацаванні абароназдольнасці СССР.

Літаратура

Асноўная:

1. Лукашенко А.Г. Единство Беларуси, освещенное историей и устремленное в будущее / А.Г. Лукашенко. – Мн., 1999.
2. Вялікая Айчынная вайна савецкага народа (у кантэксце Другой сусветнай вайны): вучэб. дапам. для студэнтаў устаноў, якія забяспечваюць атрыманне вышэйшай адукацыі / пад рэд. А.А. Кавалені, М.С. Сташкевіча. – Мн., 2004.
3. Всемирная история: учебник / под ред. Г.Б. Поляка, А.Н. Марковой. – М., 1997. – С. 367–370.
4. Гісторыя Беларусі: у 6 т. – Т. 5: Беларусь у 1917–1945 гг. / А. Вабішчэвіч [і інш.]. – Мн., 2006.
5. Гісторыя Беларусі: у 2 ч. – Ч. 2: XIX–XX стст.: курс лекцый / П.І. Брыгадзін, У.Ф. Ладысеў, П.І. Зялінскі [і інш.]. – Мн., 2002.
6. Год кризиса. 1938–1939 гг. Документы и материалы: в 2 т. – М., 1990.
7. Каваленя А.А. Беларусь напярэдадні і ў гады Другой сусветнай і Вялікай Айчыннай войнаў: дапаможнік / А.А. Каваленя, І.А. Саракавік. – Мн., 2008.
8. Новейшая история стран Европы и Америки. XX век: учебник: в 2 ч. – Ч. 1: 1900–1945 гг. / под ред. А.М. Родригеса, М.В. Пономарева. – М., 2001. – С. 300–323, 332–337.

Дадатковая:

1. Всемирная история: в 24 т. – Т. 22: Канун Второй мировой войны: доп. литература / М.Н. Бодак, И.Е. Войнич [и др.]. – Мн., 1998. – С. 319–350.
2. Гісторыя Беларусі: вучэб. дапам: у 2 ч. – Ч. 2: Люты 1917 – 2000 г. / пад рэд. Я.К. Новіка, Г.С. Марцуля. – Мн., 2000.

3. Гренвилл Дж. История XX века. Люди. События. Факты: пер. с англ. – М.: Аквариум, 1999. – С. 193–206, 236–237.
4. Кершоу Я. Гитлер. – Ростов н/Д, 1997.
5. Митчет С., Мюллер Дж. Командиры Третьего Рейха: пер. с англ. Т.Н. Замиловой, А.В. Бушуева, А.Н. Рельдерова / под ред. Т.Ю. Пернавского. – Смоленск, 1997.
6. Мандрик И., Пархимович Н. Проблемы войны. Обращение к прошлому и настоящему // Ученые записки УО “ВГУ им. П.М. Машерова”. – Т. 10. – Витебск, 2010. – С. 75–81.
7. Мандрык І.У. Гісторыя Беларусі (у кантэксте Сусветнай гісторыі). – Вiцебск: УА ФПБ “МiПСА”, 2009. – С. 220–222.
8. Замковой В. Германский фашизм – одна из главных форм тоталитаризма. – М., 1994.
9. Беларусь у гады Вялікай Айчыннай вайны: дзень за днём (ілюстраваная храналогія): (да 60-годдзя вызвалення Беларусі): давед. літаратура / укл. і аўтар тэксту Я.В. Малашэвіч. – Мн.: Беларусь, 2004.

Тэсты для кантролю ведаў

1. Нацысты прыйшлі да ўлады ў Германіі ў:
 - а) 1931 г.;
 - б) 1932 г.;
 - в) 1933 г.;
 - г) 1934 г.
2. Антыкамінтэрнаўскі пакт 26 лістапада 1936 г. заключылі:
 - а) Германія і Італія;
 - б) Англія і Германія;
 - в) Японія і Германія;
 - г) Францыя і Германія.
3. Траісты саюз заключылі:
 - а) Германія–Італія–Польшча;
 - б) Італія–Германія–Японія;
 - в) Францыя–Італія–Англія;
 - г) Францыя–Чэхаславакія–Англія.
4. У 1934 г., падпісаўшы дагавор з гэтай краінай аб ненападзе, Гітлер заявіў: “Усе нашы дамоўленасці з ... маюць толькі часовае значэнне”. Гаворка ішла аб:
 - а) Францыі;
 - б) Польшчы;
 - в) Чэхаславакіі;
 - г) СССР.
5. Мюнхенскае пагадненне – гэта:
 - а) пагадненне паміж Англіяй, Францыяй, Італіяй, Германіяй;
 - б) Францыяй, Італіяй, Чэхаславакіяй, Англіяй;

- в) Германіяй, Італіяй, Японіяй, Польшчай;
 - г) Польшчай, Аўстрыяй, Германіяй, Чэхаславакіяй.
6. Другая сусветная вайна пачалася:
- а) 1 верасня 1939 г.;
 - б) 2 верасня 1939 г.;
 - в) 3 верасня 1939 г.;
 - г) 4 верасня 1939 г.
7. Пасля ўз'яднання Заходняй Беларусі з БССР на новай мяжы будаваліся ўмацаванні:
- а) “Лінія Леніна”;
 - б) “Лінія Сталіна”;
 - в) “Лінія Керзана”;
 - г) “Лінія Молатава”.
8. Пакт Рыбентропа–Молатава – гэта:
- а) германа-савецкі дагавор аб ненападзе;
 - б) гандлёвае пагадненне паміж Германіяй і СССР;
 - в) антыкамінтэрнаўскі пакт;
 - г) дамова СССР і Германіі аб падзеле Польшчы.
9. Назву “дзіўная вайна” атрымаў перыяд:
- а) верасень 1939 – студзень 1940 г.;
 - б) кастрычнік 1939 – студзень 1940 г.;
 - в) верасень 1939 – люты 1940 г.;
 - г) кастрычнік 1939 – красавік 1940 г.
10. Заходняя Беларусь была ўключана ў склад БССР у:
- а) верасні 1939 г.;
 - б) кастрычніку 1939 г.;
 - в) лістападзе 1939 г.;
 - г) снежні 1939 г.

Пытанні для самастойнага кантролю ведаў

1. Час усталявання ў Германіі нацысцкай дыктатуры.
2. Сродкі, якія выкарыстоўвалі нацысты, каб дабіцца палітычнай улады і гегемоніі ў краіне.
3. Праграмныя ўстаноўкі нацыстаў.
4. Час завяршэння фарміравання фашысцкага блока.
5. Адносіны еўрапейскіх краін да “Мюнхенскага пагаднення”.
6. Раствлумачце, што такое “Глейвіцкі інцыдэнт”.

Семінар 2

Тэма: Пачатак Вялікай Айчыннай вайны. Ваенныя дзеянні на тэрыторыі Беларусі ў першыя месяцы вайны

1. Напад Германіі на СССР. Прыгранічныя баі ў Беларусі.
2. Эвакуацыя прадпрыемстваў і насельніцтва з Беларусі.

3. Абарончыя баі пад Мінскам, Бабруйскам, Оршай, Віцебскам, Магілёвам, Гомелем.

4. Аб'ектыўныя і суб'ектыўныя прычыны няўдач Чырвонай Арміі летам-восенню 1941 года.

5. Маскоўская бітва. Ваенна-палітычнае і міжнароднае значэнне разгрома нямецкіх войскаў пад Масквой.

Літаратура

Асноўная:

1. Лукашенко А.Г. Единство Беларуси, освещенное историей и устремленное в будущее / А.Г. Лукашенко. – Мн., 1999.

2. Хрестоматия по истории БССР. 1917–1983 гг. / сост.: А.П. Игнатенко, В.Н. Сидорцов, П.З. Савочкин, А.И. Сидоренко. – Мн., 1984.

3. Вялікая Айчынная вайна савецкага народа (у кантэксце Другой сусветнай вайны): вучэб. дапам. для студэнтаў устаноў, якія забяспечваюць атрыманне вышэйшай адукацыі / пад рэд. А.А. Кавалені, М.С. Сташкевіча. – Мн., 2004.

4. Гісторыя Беларусі: у 6 т. – Т. 5: Беларусь у 1917–1945 гг. / А. Вабішчэвіч [і інш.]. – Мн., 2006.

5. Гісторыя Беларусі: у 2 ч. – Ч. 2: XIX–XX стст.: курс лекцый / П.І. Брыгадзін, У.Ф. Ладысеў, П.І. Зялінскі [і інш.]. – Мн., 2002. – С. 452–463.

6. Каваленя А.А. Беларусь напярэдадні і ў гады Другой сусветнай і Вялікай Айчыннай войнаў: дапаможнік / А.А. Каваленя, І.А. Саракавік. – Мн., 2008.

7. Мандрык І.У. Гісторыя Беларусі (у кантэксце Сусветнай гісторыі). – Віцебск: УА ФПБ “МІПСА”, 2009. – С. 222–228.

8. Нарысы гісторыі Беларусі: у 2 ч. – Ч. 2 / М.Л. Касцюк, І.М. Ігнаценка, У.І. Ігнаценка, У.І. Вышыньскі [і інш.]. – Мн., 1995. – С. 265–276.

9. Новейшая история стран Европы и Америки. XX век: учебник: в 2 ч. – Ч. 1: 1900–1945 гг. / под ред. А.М. Родригеса, М.В. Пономарева. – М., 2001.

Дадатковая:

1. Всемирная история: в 24 т. – Т. 23: Вторая мировая война: доп. литература / М.Н. Бодак, И.Е. Войнич [и др.]. – Мн., 1998. – С. 419–476.

2. Артемов В.А. Германское нападение на Советский Союз в 1941 г. Спор вокруг тезиса о превентивной войне // Вопросы истории. – 2001. – № 8. – С. 166–169.

3. Каваленя А.А. Беларусь напярэдадні і ў гады Другой сусветнай і Вялікай Айчыннай войнаў: дапаможнік / А.А. Каваленя, І.А. Саракавік. – Мн., 2008.

4. Кантор Р.Е., Гланту Д.М. / Барбаросса. Гитлеровское вторжение в Россию в 1941 году // Вопросы истории. – 2002. – № 2. – С. 155–158.

5. Васильев А.Ф. Некоторые аспекты хода и последствий битвы под Москвой // Вопросы истории. – 2002. – № 1. – С. 99–106.

6. Беларусь у гады Вялікай Айчыннай вайны: дзень за днём (ілюстраваная храналогія): (да 60-годдзя вызвалення Беларусі): давед. літаратура / укл. і аўтар тэксту Я.В. Малашэвіч. – Мн.: Беларусь, 2004.

7. Долготович Б. Военачальники земли белорусской. – Мн.: “Беларуская энцыклапедыя”, 2005. – С. 30–35.

Тэсты для кантролю ведаў

1. План “маланкавай вайны” Германіі супраць СССР называўся
2. Прататыпам аднаго з герояў рамана К. Сіманова “Жывыя і мёртвыя” генерала Сярпіліна стаў герой абароны Магілёва ... (прозвішча).
3. Другая сусветная вайна пачалася:
 - а) 1 верасня 1939 г.;
 - б) 2 верасня 1939 г.;
 - в) 3 верасня 1939 г.;
 - г) 4 верасня 1939 г.
4. У пачатку ВАВ так званая шкляная артылерыя ўпершыню была выкарыстана пры абароне горада:
 - а) Брэста;
 - б) Мінска;
 - в) Гродна;
 - г) Магілёва.
5. Назавіце горад, абарону якога летам 1941 г. савецкія войскі трымалі 23 дні –
6. На пачатку ВАВ камандуючы Заходнім фронтам Д. Паўлаў:
 - а) загінуў у баі;
 - б) быў пераведзены ў штрафную роту;
 - в) быў расстраляны;
 - г) трапіў у палон.
7. Напрамак контрудару войскаў Заходняга фронту ў пачатковы перыяд ВАВ, у ходзе якога адбыўся адзін з буйнейшых танкавых баёў:
 - а) Беласток – Сувалкі;
 - б) Рагачоў – Жлобін;
 - в) Сянно – Лепель;
 - г) Шчучын – Гродна.
8. Адна з галоўных прычын няўдач Чырвонай Арміі ў баях на тэрыторыі БССР у пачатку ВАВ – гэта:
 - а) непадрыхтаванасць да абарончай тактыкі вядзення баявых дзеянняў;
 - б) 4-разовая перавага нямецкай арміі ў жывой сіле;
 - в) пераход ЧА да кадравай сістэмы камплектацыі;
 - г) зрыў плана “маланкавай вайны”.

9. Уся тэрыторыя Беларусі была акупіравана фашысцкімі захопнікамі:
- у чэрвені 1941 г.;
 - ліпені 1941 г.;
 - да пачатку верасня 1941 г.;
 - да пачатку кастрычніка 1941 г.
10. Камандуючы Заходняй асобай ваеннай акругай у першыя дні вайны – гэта ... (прозвішча).

Пытанні для самастойнага кантролю ведаў

- Напрамкі дзяржаўнага кіраўніцтва арганізацыяй адпору і разгрому Германіі.
- Прозвішчы камандзіраў, што ўзначалілі гераічную абарону Брэсцкай крэпасці.
- Стралковая дывізія, якая праявіла выключную стойкасць пры абароне Віцебска.
- Беларускі горад, гераічная абарона якога на Буйніцкім полі знайшла адлюстраванне ў творах К. Сіманавы.

Семінар 3

Тэма: Барацьба супраць германскіх агрэсараў і іх парадкаў на акупіраванай тэрыторыі Беларусі

- “Новы парадак” на Беларусі.
- Арганізацыя і дзейнасць партызанскіх фарміраванняў на Беларусі. Асаблівасці партызанскай барацьбы ў Заходняй Беларусі.
- Падпольныя антыфашысцкія арганізацыі на Беларусі.
- Калабарацыянізм на тэрыторыі Беларусі ў 1941–1944 гг.

Літаратура

Асноўная:

- Лукашенко А.Г. Единство Беларуси, освещенное историей и устремленное в будущее / А.Г. Лукашенко. – Мн., 1999.
- Всенародное партизанское движение в Белоруссии в годы Великой Отечественной войны. Документы и материалы: в 3 т. – Мн., 1976–1982.
- Нарысы гісторыі Беларусі: у 2 ч. – Ч. 2 / М.Л. Касцюк, І.М. Ігнаценка, У.І. Ігнаценка, У.І. Вышыньскі [і інш.]. – Мн., 1995. – С. 283–303.
- Гісторыя Беларусі: у 2 ч. – Ч. 2: XIX–XX стст.: курс лекцый / П.І. Брыгадзін, У.Ф. Ладысеў, П.І. Зялінскі [і інш.]. – Мн., 2002. – С. 473–487.
- Гісторыя Беларусі: у 6 т. – Т. 5: Беларусь у 1917–1945 гг. / А. Вабішчэвіч [і інш.]. – Мн., 2006.
- Каваленя А.А. Беларусь напярэдадні і ў гады Другой сусветнай і Вялікай Айчыннай войнаў: дапаможнік / А.А. Каваленя, І.А. Саракавік. – Мн., 2008.

Дадатковая:

1. Хрестоматия по отечественной истории (1914–1945 гг.): учеб. пособие для студентов вузов / под ред. А.Ф. Киселева, Э.М. Щагина. – М., 1996. – С. 478–482.
2. История Беларуси в документах и материалах. – Мн., 2000. – С. 574–575.
3. Мандрык І.У. Гісторыя Беларусі (у кантэксте Сусветнай гісторыі). – Віцебск: УА ФПБ “МІПСА”, 2009. – С. 226–234.
4. Матэрыялы па гісторыі Беларусі. – Мн., 2000. – С. 94–96.
5. Попов А.Ю. Ликвидация гауляйтера Белоруссии Вильгельма Кубе / Донесение криминал-советника Бондорфа 1943 г. // Исторический архив. – 2002. – № 1. – С. 45–82.
6. Попов А.Ю. Организация руководства партизанским движением в тылу врага в 1941–1943 гг. // Вопросы истории. – 2004. – № 10. – С. 145–150.
7. Беларусь у гады Вялікай Айчыннай вайны: дзень за днём (ілюстраваная храналогія): (да 60-годдзя вызвалення Беларусі): давед. літаратура / укл. і аўтар тэксту Я.В. Малашэвіч. – Мн.: Беларусь, 2004.

Тэсты для кантролю ведаў

1. Германскі план знішчэння і каланізацыі народаў СССР называўся:
 - а) “Вайс”;
 - б) “Фатэрлянд”;
 - в) “Барбароса”;
 - г) “Ост”.
2. Галоўныя мэты і задачы германскай эканамічнай палітыкі ў СССР былі запісаны ў спецыяльных “дырэктывах”, якія змяшчаліся ў так званай ... папцы.
3. У час ВАВ камсамольская падпольная арганізацыя “Юныя мсціўцы” дзейнічала ў:
 - а) Віцебску;
 - б) Оршы;
 - в) Обалі;
 - г) Асіповічах.
4. Адну з самых буйных дыверсій ВАВ здзейсніў на чыгуначным вузле ў Асіповічах у ліпені 1943 г. камсамолец:
 - а) У. Амелянюк;
 - б) Ф. Крыловіч;
 - в) І. Казінец;
 - г) К. Заслонаў.
5. Аперацыю па знішчэнні гаўляйтэра Беларусі Кубэ здзейснілі:
 - а) Матусевіч, Казінец, Баран;
 - б) Бумажкоў, Паўлоўскі;
 - в) Мазанік, Осіпава, Траян;
 - г) Харужая, Заслонаў.

6. Цэнтральны штаб партызанскага руху быў створаны ў:
 - а) лістападзе 1941 г.;
 - б) студзені 1942 г.;
 - в) маі 1942 г.;
 - г) верасні 1942 г.
7. 40-кіламетровы прарыв у лініі савецка-германскага фронту, які атрымаў назву “Віцебскія вароты”, утварыўся ў:
 - а) лістападзе 1941 г.;
 - б) лютым 1942 г.;
 - в) верасні 1942 г.;
 - г) студзені 1943 г.
8. Кіраўнік падпольнай групы, якая дзейнічала на Аршанскім чыгуначным вузле – гэта ... (прозвішча).
9. Другі этап “рэйкавай вайны” пад назвай “Канцэрт” праводзіўся, калі:
 - а) адбывалася Сталінградская бітва;
 - б) ЧА пачала контрнаступленне пад Курскам;
 - в) ЧА ўступіла на тэрыторыю БССР;
 - г) адбывалася Беларуска наступальная аперацыя.
10. Назавіце горад, каля якога ў час ВАВ знаходзіўся самы буйны на тэрыторыі СССР нацысцкі лагер смерці

Пытанні для самастойнага кантролю ведаў

1. Дайце азначэнне паняццяў “партызанскі рух” і “падпольная барацьба”. Што іх аб’ядноўвае і чым яны адрозніваюцца?
2. Успомніце найбольш значныя аперацыі Чырвонай Арміі, якім садзейнічалі партызаны.
3. Назавіце прозвішчы партызанскіх камандзіраў і буйнейшыя аперацыі, праведзеныя пад іх кіраўніцтвам.
4. Успомніце, якія нацыянальныя партызанскія і падпольныя фарміраванні дзейнічалі на тэрыторыі Заходняй Беларусі.
5. Якую ролю, на ваш погляд, адыгралі партызаны і падпольшчыкі ў перамозе над ворагам. У чым заключаецца іх уклад у Перамогу над нямецкімі захопнікамі?

Семінар 4

Тэма: Сталінградская і Курская бітвы. Крушэнне наступальнай стратэгіі германскага вермахта

1. Сталінградская і Курская бітвы. Карэнны пералом у ВАВ.
2. Пачатак вызвалення Беларусі. Першыя аднаўленчыя работы.
3. Беларуска наступальная аперацыя “Баграціён”.
4. Значэнне разгрому германскіх войскаў у Беларусі.

Літаратура

Асноўная:

1. Лукашенко А.Г. Единство Беларуси, освещенное историей и устремленное в будущее / А.Г. Лукашенко. – Мн., 1999.
2. Всенародное партизанское движение в Белоруссии в годы Великой Отечественной войны. Документы и материалы: в 3 т. – Мн., 1976–1982.
3. Гісторыя Беларусі: вучэб. дапам.: у 2 ч. – Ч. 2: Люты 1917 – 2000 г. / пад рэд. Я.К. Новіка, Г.С. Марцуля. – Мн., 2000. – С. 487–494.
4. Каваленя А.А. Беларусь напярэдадні і ў гады Другой сусветнай і Вялікай Айчыннай войнаў: дапаможнік / А.А. Каваленя, І.А. Саракавік. – Мн., 2008.
5. Нарысы гісторыі Беларусі: у 2 ч. – Ч. 2 / М.Л. Касцюк, І.М. Ігнаценка, У.І. Ігнаценка, У.І. Вышыньскі [і інш.]. – Мн., 1995. – С. 303–307, 309–315, 324–336.
6. Мандрюк І.У. Гісторыя Беларусі (у кантэксце Сусветнай гісторыі). – Віцебск: УА ФПБ “МІПСА”, 2009. – С. 226–228.

Дадатковая:

1. Хрестоматия по отечественной истории (1914–1945 гг.): учеб. пособие для студентов вузов / под ред. А.Ф. Киселева, Э.М. Щагина. – М., 1996. – С. 538–539.
2. Всемирная история: в 24 т. – Т. 24: Итоги Второй мировой войны: доп. литература / М.Н. Бодак, И.Е. Войнич [и др.]. – Мн., 1997. – С. 471–486, 558–581.
3. Операция “Багратион”. Освобождение Белоруссии. – М., 2004. – С. 488.
4. Лемяшонак У. Беларуская наступальная аперацыя ў ацэнцы нямецкіх генералаў і афіцэраў // Беларускі гістарычны часопіс. – 2004. – № 4. – С. 18–23.
5. Мельтюхов М.И. Операция “Багратион” и Варшавское восстание 1944 года // Вопросы истории. – 2004. – № 11. – С. 43–45.
6. Кузьменка У. Беларусь пасля вызвалення (восень 1943 – весна 1954 г.) // Беларускі гістарычны часопіс. – 2004. – № 8. – С. 35–39.
7. Беларусь у гады Вялікай Айчыннай вайны: дзень за днём (ілюстраваная храналогія): (да 60-годдзя вызвалення Беларусі): давед. літаратура / укл. і аўтар тэксту Я.В. Малашэвіч. – Мн.: Беларусь, 2004.
8. Долготович Б. Военачальники земли белорусской. – Мн.: “Беларуская энцыклапедыя”, 2005. – С. 39–45, 54–57.

Пытанні для самастойнага кантролю ведаў

1. Першыя беларускія гарады, вызваленыя Чырвонай Арміяй у канцы 1943 г.
2. План аперацыі “Баграціён”.

3. Храналагічныя рамкі аперацыі “Баграціён”.
4. Ваенныя франты – удзельнікі вызвалення Беларусі.
5. Значэнне аперацыі “Баграціён”.

Тэсты для кантролю ведаў

1. Курская бітва пачалася:
 - а) 5 чэрвеня 1943 г.;
 - б) 5 ліпеня 1943 г.;
 - в) 5 жніўня 1943 г.;
 - г) 5 верасня 1943 г.
2. Назавіце сучасны абласны цэнтр Беларусі, які быў вызвалены ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў у лістападзе 1943 г. –
3. Камандуючым 3-цім Беларускай фронтам у ходзе аперацыі “Баграціён” быў ... (прозвішча).
4. Лінія савецка-германскага фронту к лету 1944 г. уяўляла сабой выступ, вядомы як
5. Кодавая назва Беларускай наступальнай аперацыі Чырвонай Арміі ў 1944 г. – гэта
6. Партызанскі парад у Мінску, прысвечаны вызваленню сталіцы ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў, адбыўся:
 - а) 3 ліпеня 1944 г.;
 - б) 6 ліпеня 1944 г.;
 - в) 16 ліпеня 1944 г.;
 - г) 17 ліпеня 1944 г.
7. Пры вызваленні Мінска 3 ліпеня 1944 г. першым уварваўся ў горад танк камандзіра ўзвода:
 - а) Галавачова;
 - б) Рака;
 - в) Шутава;
 - г) Фролікава.
8. Аперацыя па знішчэнні акружанай пад Сталінградам групоўкі фашысцкіх войскаў называлася
9. У баях за Сталінград вызначыліся генералы-беларусы:
 - а) Каваленка;
 - б) Красоўскі;
 - в) Ватуцін;
 - г) Чуйкоў.
10. У паветраных баях у час Курскай бітвы вызначыўся лётчык-беларус:
 - а) Галавачоў;
 - б) Гаравец;
 - в) Галаванаў;
 - г) Грыгор’еў.

Пытанні для самастойнага кантролю ведаў

1. Успомніце, якія беларускія гарады былі вызвалены Чырвонай Арміяй першымі.
2. У чым заключалася сутнасць аперацыі “Баграціён”.
3. Назавіце храналагічныя рамкі аперацыі па вызваленні Беларусі.
4. Успомніце, якія савецкія франты прымалі ўдзел у аперацыі “Баграціён”.
5. Падумайце над тым, якое значэнне меў разгром германскіх войскаў у Беларусі для далейшага ходу ваенных дзеянняў.

Семинар 5

Тэма: Завершальны этап Вялікай Айчыннай вайны.

Вызваленне народаў Еўропы

1. Вызваленчы паход Чырвонай Арміі ў Еўропу.
2. Берлінская аперацыя. Капітуляцыя Германіі.
3. Беларусы ў складзе саюзных армій і Еўрапейскага руху Супраціўлення.
4. Заканчэнне Другой сусветнай вайны.

Літаратура

Асноўная:

1. Лукашенко А.Г. Единство Беларуси, освещенное историей и устремленное в будущее / А.Г. Лукашенко. – Мн., 1999.
2. Всенародное партизанское движение в Белоруссии в годы Великой Отечественной войны. Документы и материалы: в 3 т. – Мн., 1976–1982.
3. Гісторыя Беларусі: вучэб. дапам.: у 2 ч. – Ч. 2: Люты 1917 – 2000 г. / пад рэд. Я.К. Новіка, Г.С. Марцуля. – Мн., 2000. – С. 272–276, 278.
4. Гісторыя Беларусі: у 2 ч. – Ч. 2: XIX–XX стст.: курс лекцый / П.І. Брыгадзін, У.Ф. Ладысеў, П.І. Зялінскі [і інш.]. – Мн., 2002. – С. 497–490.
5. Каваленя А.А. Беларусь напярэдадні і ў гады Другой сусветнай і Вялікай Айчыннай войнаў: дапаможнік / А.А. Каваленя, І.А. Саракавік. – Мн., 2008.
6. Нарысы гісторыі Беларусі: у 2 ч. – Ч. 2 / М.Л. Касцюк, І.М. Ігнаценка, У.І. Ігнаценка, У.І. Вышыньскі [і інш.]. – Мн., 1995. – С. 315–323.
7. Мандрык І.У. Гісторыя Беларусі (у кантэксце Сусветнай гісторыі). – Віцебск: УА ФПБ “МІПСА”, 2009. – С. 230–231.

Дадатковая:

1. Всемирная история: в 24 т. – Т. 24: Итоги Второй мировой войны: доп. литература / М.Н. Бодак, И.Е. Войнич [и др.]. – Мн., 1997. – С. 316–342.
2. Великая Отечественная война советского народа (в контексте Второй мировой войны): учеб. пособие для 11 кл. / под ред. А.А. Ковалени, Н.С. Сташкевич. – Мн., 2004.
3. Черчилль У. Вторая мировая война: в 3 кн. – Кн. 3. – Т. 5–6. – С. 343–361.

4. Нюрнбергский процесс. Право против войны и фашизма. – М., 1995.
5. Літвін А. Беларусь у гады Вялікай Айчыннай вайны: урокі гісторыі і сучаснасць // Беларускі гістарычны часопіс. – 2004. – № 12. – С. 71.
6. Лемяшонак У. Берлінская аперацыя // Беларускі гістарычны часопіс. – 2005. – № 4. – С. 3.
7. Лемяшонак У. Берлінская аперацыя: штурм Берліна // Беларускі гістарычны часопіс. – 2005. – № 5.
8. Беларусь у гады Вялікай Айчыннай вайны: дзень за днём (ілюстраваная храналогія): (да 60-годдзя вызвалення Беларусі): давед. літаратура / укл. і аўтар тэксту Я.В. Малашэвіч. – Мн.: Беларусь, 2004.
9. Долготович Б. Военачальники земли белорусской. – Мн.: “Беларуская энцыклапедыя”, 2005. – С. 59–66.

Тэсты для самастойнага кантролю ведаў

1. Другі фронт быў адкрыты:
 - а) у чэрвені 1943 г.;
 - б) у ліпені 1943 г.;
 - в) у чэрвені 1944 г.;
 - г) у ліпені 1944 г.
2. У выніку паходу Чырвонай Арміі ў Еўропу ад фашыстаў былі вызвалены:
 - а) 10 еўрапейскіх краін;
 - б) 11 еўрапейскіх краін;
 - в) 12 еўрапейскіх краін;
 - г) 15 еўрапейскіх краін.
3. Найбольшыя страты салдат Чырвоная Армія панесла, вызваляючы:
 - а) Чэхаславакію;
 - б) Германію;
 - в) Польшчу;
 - г) Венгрыю.
4. Рашэнне аб дэмакратызацыі, дэмілітарызацыі і дэнацыфікацыі Германіі было прынята на:
 - а) Тэгеранскай канферэнцыі антыгітлераўскай кааліцыі;
 - б) Ялцінскай канферэнцыі;
 - в) Патсдамскай канферэнцыі;
 - г) Маскоўскай канферэнцыі.
5. Сцяг Перамогі быў узняты над рэйхстагам:
 - а) 30 красавіка 1945 г.;
 - б) 1 мая 1945 г.;
 - в) 8 мая 1945 г.;
 - г) 9 мая 1945 г.
6. Парад Перамогі ў Маскве адбыўся:
 - а) 8 мая 1945 г.;
 - б) 9 мая 1945 г.;

- в) 22 чэрвеня 1945 г.;
 - г) 24 чэрвеня 1945 г.
7. Воіны-беларусы, якія сталі двойчы Героямі Савецкага Саюза:
- а) Шутаў;
 - б) Якубоўскі;
 - в) Гаравец;
 - г) Фролікаў.
8. Званне лейтэнантаў французскай арміі было прысвоена за ўдзел у французскім руху Супраціўлення:
- а) Лісавец;
 - б) Сямёнавай-Фрыдзон;
 - в) Пуліхаву;
 - г) Галавачову.
9. Маршал Савецкага Саюза, беларус, Герой Чэхаславакіі:
- а) Грэчка;
 - б) Якубоўскі;
 - в) Васілеўскі;
 - г) Карбышаў.
10. Музей Вялікай Айчыннай вайны быў адчынены ў Мінску ў ... годзе.

Пытанні для самастойнага кантролю ведаў

1. Назавіце буйнейшыя ваенныя аперацыі Чырвонай Арміі за межамі СССР.
2. Успомніце, калі быў адкрыты другі фронт у Еўропе.
3. Назавіце франты, якія ўдзельнічалі ў Берлінскай аперацыі.
4. Назавіце месца і дзень капітуляцыі Германіі.
5. Сфармулюйце важнейшыя крыніцы Перамогі савецкага народа ў Вялікай Айчыннай вайне.

**ЗАНЯТКІ, ЗАСНАВАНЫЯ НА САМАСТОЙНАЙ РАБОЦЕ
СТУДЭНТАЎ**

***Тэма: Барацьба супраць германскіх агрэсараў і іх парадкаў
на акупіраванай тэрыторыі Беларусі (4 гадзіны)***

Занятак 1

План:

1. Партыйнае і антыфашысцкае падполле на Віцебшчыне.
2. Фарміраванне партызанскіх зон на Віцебшчыне.
3. Уклад камсамольцаў і моладзі Віцебшчыны ў справу ўсенароднай барацьбы супраць фашыстаў.
4. Узаемаадносіны партызан і насельніцтва Беларусі.

Занятак 2

План:

1. Ураджэнцы Віцебшчыны – Героі Савецкага Саюза, Героі Сацыялістычнай працы, кавалеры трох ордэнаў Славы.
2. Жыццё і дзейнасць П.М. Машэрава: ваенны і пасляваенны час (наведванне музея П.М. Машэрава).
3. М.Ф. Шмыроў – праслаўлены партызанскі камандзір і патрыёт сваёй Радзімы.
4. Традыцыі і практыка ўвекавечвання памяці загінуўшых на Віцебскай зямлі.

Літаратура

1. Лукашенко А.Г. Единство Беларуси, освещенное историей и устремленное в будущее / А.Г. Лукашенко. – Мн., 1999.
2. Всемирная история: в 24 т. – Т. 24: Итоги Второй мировой войны: доп. литература / М.Н. Бодак, И.Е. Войнич [и др.]. – Мн., 1997. – С. 316–342.
3. Великая Отечественная война советского народа (в контексте Второй мировой войны): учеб. пособие для 11 кл. / под ред. А.А. Ковалени, Н.С. Сташкевич. – Мн., 2004.
4. Черчилль У. Вторая мировая война: в 3 кн. – Кн. 3. – Т. 5–6. – С. 343–361.
5. Нюрнбергский процесс. Право против войны и фашизма. – М., 1995.
6. Літвін А. Беларусь у гады Вялікай Айчыннай вайны: урок гісторыі і сучаснасць // Беларускі гістарычны часопіс. – 2004. – № 12. – С. 71.
7. Лемяшонак У. Берлінская аперацыя // Беларускі гістарычны часопіс. – 2005. – № 4. – С. 3.
8. Лемяшонак У. Берлінская аперацыя: штурм Берліна // Беларускі гістарычны часопіс. – 2005. – № 5.
9. Беларусь у гады Вялікай Айчыннай вайны: дзень за днём (ілюстраваная храналогія): (да 60-годдзя вызвалення Беларусі): давед. літаратура / укл. і аўтар тэксту Я.В. Малашэвіч. – Мн.: Беларусь, 2004.
10. Долготович Б. Военачальники земли белорусской. – Мн.: “Беларуская энцыклапедыя”, 2005. – С. 59–66.

ТЭМЫ РЭФЕРАТАЎ

1. Станаўленне нацызму ў Германіі.
2. Прычыны абвастрэння супярэчнасцей паміж вядучымі краінамі свету ў 1930-х гг.
3. Фарміраванне асі Рым–Берлін–Токія.
4. Спробы стварэння сістэмы калектыўнай бяспекі ў Еўропе напярэдадні вайны.

5. Беларусь напярэдадні Вялікай Айчыннай вайны.
6. Савецка-германскія адносіны напярэдадні Другой сусветнай вайны.
7. Савецка-фінская вайна (лістапад 1939 г. – сакавік 1940 г.).
8. Эвакуацыя людзей і маёмасці з тэрыторыі Беларусі.
9. Дзейнасць беларускіх прадпрыемстваў і ўстаноў у савецкім тыле.
10. Ц.П. Бумажкоў, Ф.І. Паўлоўскі – першыя партызаны – Героі Савецкага Саюза.
11. Віцебск у перыяд акупацыі.
12. Партыйнае падполле на Віцебшчыне.
13. Гераічная дзейнасць мінскіх падпольшчыкаў.
14. П.М. Машэраў – партызанскі камбрыг і палітычны дзеяч Беларусі.
15. Дзейнасць М.Ф. Шмырова.
16. В.З. Харужая: жыццё і подзвіг.
17. Становішча насельніцтва ў акупіраваным Віцебску.
18. Ваенна-палітычнае і міжнароднае значэнне разгрому фашысцкіх войск пад Масквой.
19. Нюрнбергскі працэс над агрэсарамі.
20. Крыніцы Перамогі савецкіх людзей над акупантамі.
21. Вынікі Вялікай Айчыннай вайны для Беларусі.
22. Лёс помнікаў культуры ў час Вялікай Айчыннай вайны.
23. Жанчына і вайна.

ПРЫКЛАДНЫ ПЕРАЛІК ПЫТАННЯЎ ДА ЗАЛІКУ

1. Прадмет, мэты і задачы курса, яго структура і змест.
2. Гістарыяграфія і крыніцы. Перыядызацыя Другой сусветнай і Вялікай Айчыннай войнаў.
3. Міжнароднае становішча напярэдадні і ў пачатку Другой сусветнай вайны.
4. Фарміраванне фашысцкага блока.
5. Мюнхенскае пагадненне. Падзел Чэхаславакіі.
6. Спроба стварэння сістэмы калектыўнай бяспекі ў Еўропе.
7. Савецка-германскія дагаворы 1939 г.
8. Пачатак Другой сусветнай вайны. Напад Германіі на Польшчу.
9. Уступленне войск Чырвонай Арміі ў заходнія вобласці Беларусі і Украіны.
10. Савецка-фінская вайна.
11. “Дзіўная вайна”.
12. Акупацыя Германіяй краін Еўропы.
13. БССР у перадваенныя гады. Дзейнасць савецкага кіраўніцтва па падрыхтоўцы краіны да абароны.
14. Мэты Германіі ў вайне супраць Савецкага Саюза.

15. Нападзенне фашысцкай Германіі на СССР. Прыгранічныя баі ў Беларусі. Абарона Брэсцкай крэпасці.
16. Дзейнасць савецкіх і партыйных органаў па мабілізацыі сіл і сродкаў для барацьбы з агрэсарам.
17. Абарончыя баі на Беларусі ў ліпені-жніўні 1941 г.
18. Дзейнасць першых партызанскіх атрадаў, дыверсійных груп і падпольных арганізацый у 1941 г. – пачатку 1942 г.
19. Прычыны няўдач Чырвонай Арміі летам-восенню 1941 г.
20. Перавод эканомікі на ваенныя рэйкі развіцця.
21. Маскоўская бітва. Яе ваенна-палітычнае і міжнароднае значэнне.
22. “Віцебскія вароты”. Час іх утварэння і існавання.
23. Ваенна-эканамічныя і палітычныя мерапрыемствы акупацыйных улад на захопленай тэрыторыі Беларусі. Палітыка генацыду.
24. Партызанская і падпольная барацьба ў Беларусі ў 1942–1944 гг. Дапамога савецкага тылу і мясцовага насельніцтва партызанам і падпольшчыкам.
25. Асаблівасці антыфашысцкай барацьбы ў Заходніх абласцях Беларусі.
26. Калабарацыянiзм на Беларусі.
27. Сталінградская і Курская бітвы: карэнны пералом у ходзе Вялікай Айчыннай вайны.
28. Вызваленне часткі тэрыторыі Беларусі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў у 1943 – пачатку 1944 г. Пачатак аднаўленчых работ.
29. Выгнанне германскіх захопнікаў з тэрыторыі Беларусі. Беларуская наступальная аперацыя “Баграціён”.
30. Сацыяльна-эканамічнае, культурнае і духоўнае жыццё савецкага народа ў час Вялікай Айчыннай вайны.
31. Пашырэнне маштабу Другой сусветнай вайны. Перамогі саюзных войск у Афрыцы, Міжземнамор’і, на Ціхім акіяне. Адкрыццё другога фронту.
32. Вызваленчы паход Чырвонай Арміі ў Еўропу.
33. Капітуляцыя Германіі.
34. Удзел воінаў-беларусаў на франтах Вялікай Айчыннай вайны.
35. Разгром Квантунскай арміі. Капітуляцыя Японіі. Заканчэнне Другой сусветнай вайны.
36. Беларусь – адна з краін-заснавальніц ААН.
37. Нюрнбергскі працэс.
38. Уклад беларускага народа ў разгром нацысцкай Германіі. Крыніцы Перамогі.
39. Міжнароднае значэнне Перамогі савецкага народа ў Вялікай Айчыннай вайне.
40. Ушанаванне памяці загінуўшых у Беларусі.
41. Ураджэнцы Беларусі – Героі Савецкага Саюза і поўныя кавалеры ордэна Славы.

ЛІТАРАТУРА ДА КУРСА

Крыніцы:

1. Белорусские оstarбайтеры. Документы и материалы. – Т. 1–5. – Мн., 1996–1998.
2. Всенародное партизанское движение в Белоруссии в годы Великой Отечественной войны. Док. и материалы: в 3 т. – Мн., 1976–1982.
3. Год кризиса. 1938–1939. Документы и материалы: в 2 т. – М., 1990.
4. История Беларуси в документах и материалах / авт.-сост.: Н.Н. Кузнецов, В.Г. Мазец. – Мн., 2000.
5. Советский Союз на международных конференциях периода Великой Отечественной войны 1941–1945 гг.: в 6 т. – М., 1978–1980.
6. Советско-английские отношения во время Великой Отечественной войны 1941–1945 гг. Документы и материалы: в 2 т. – М., 1983, 1984.
7. Советско-французские отношения Великой Отечественной войны 1941–1945 гг. Документы и материалы: в 2 т. – М., 1983.
8. Хрестоматия по истории БССР. 1917–1983 гг. / сост.: А.П. Игнатенко, В.Н. Сидорцов, П.З. Савочкин, А.И. Сидоренко. – Мн., 1984.
9. Хрестоматия по отечественной истории (1914–1945 гг.): учеб. пособие для студентов вузов / под ред. А.Ф. Киселева, Э.М. Щагина. – М., 1996.

Асноўная літаратура:

1. Лукашенко А.Г. Единство Беларуси, освещенное историей и устремленное в будущее / А.Г. Лукашенко. – Мн., 1999.
2. Беларусь у Вялікай Айчыннай вайне 1941–1945 гг.: энцыклапедыя. – Мн., 1990.
3. Беларусь в годы Великой Отечественной войны 1941–1945 гг. / А.А. Коваленя, А.М. Литвин, В.И. Кузьменко. – Мн., 2005
4. Беларусь на мяжы тысячагоддзяў / І.М. Абрамаў, Я.М. Бабосаў, А.У. Верашчагіна [і інш.]. – Мн., 2000.
5. Всенародная борьба в Белоруссии против немецко-фашистских захватчиков в годы Великой Отечественной войны: в 3 т. – Мн., 1983–1985.
6. Вялікая Айчынная вайна савецкага народа (у кантэксте Другой сусветнай вайны): вучэб.-метад. указанні / аўт.-склад. І.У. Мандрык. – Віцебск, 2011.
7. Всенародное партизанское движение в Белоруссии в годы Великой Отечественной войны. Документы и материалы: в 3 т. – Мн., 1976–1982.
8. Всемирная история: учебник / под ред. Г.Б. Поляка, А.Н. Марковой. – М.: Культура и спорт, 1997.
9. Гісторыя Беларусі: вучэб. дапам.: у 2 ч. – Ч. 2: Люты 1917 – 2000 г. / пад рэд. Я.К. Новіка, Г.С. Марцуля. – Мн., 2000.

10. Гісторыя Беларусі: у 6 т. – Т. 5: Беларусь у 1917–1945 гг. / А. Вабішчэвіч [і інш.]. – Мн., 2006.
11. Гісторыя Беларусі: у 2 ч. – Ч. 2: XIX–XX стст.: курс лекцый / П.І. Брыгадзін, У.Ф. Ладысеў, П.І. Зялінскі [і інш.]. – Мн., 2002.
12. Каваленя А.А. Беларусь напярэдадні і ў гады Другой сусветнай і Вялікай Айчыннай войнаў: дапаможнік / А.А. Каваленя, І.А. Саракавік. – Мн., 2008.
13. Мандрык І.У. Гісторыя Беларусі (у кантэксце Сусветнай гісторыі). – Віцебск: УА ФПБ “МІПСА”, 2009.
14. Нарысы гісторыі Беларусі: у 2 ч. – Ч. 2 / М.Л. Касцюк, І.М. Ігнаценка, У.І. Ігнаценка, У.І. Вышынскі [і інш.]. – Мн., 1995.
15. Новейшая история стран Европы и Америки. XX век: учебник: в 2 ч. – Ч. 1: 1990–1945 гг. / под ред. А.М. Родригеса, М.В. Пономарева. – М., 2001.

Дадатковая літаратура:

1. Великая Отечественная война советского народа (в контексте Второй мировой войны): учеб. пособие для 11 кл. / под ред. А.А. Ковалени, Н.С. Сташкевича. – Мн., 2004.
2. Операция “Багратион”. Освобождение Белоруссии. – М., 2004.
3. Ботвинник М. Памятники геноцида евреев Белоруссии. – Мн., 2000.
4. Памяць: гісторыка-дакументальныя хронікі гарадоў і раёнаў Беларусі. – Мн., 1985–2004.
5. Нюрнбергский процесс. Право против войны и фашизма. – М., 1995.
6. Всемирная история: в 24 т. – Т. 22: Канун Второй мировой войны: доп. литература / М.Н. Бодак, И.Е. Войнич [и др.]. – Мн., 1998.
7. Всемирная история: в 24 т. – Т. 23: Вторая мировая война: доп. литература / М.Н. Бодак, И.Е. Войнич [и др.]. – Мн., 1998.
8. Всемирная история: в 24 т. – Т. 24: Итоги Второй мировой войны: доп. литература / М.Н. Бодак, И.Е. Войнич [и др.]. – Мн., 1997.
9. Гренвилл Дж. История XX века. Люди. События. Факты: пер. с англ. – М.: Аквариум, 1999.
10. Фишер В. Европа: экономика, общество, государство. 1914–1980: пер. с нем.: учеб. пособие / под науч. ред. Ю.А. Петрова. – М., 1999.
11. Черчилль У. Вторая мировая война: в 3 кн. – Кн. 1. – Т. 1–2: сокр. пер. с англ. – М., 1991.
12. Черчилль У. Вторая мировая война: в 3 кн. – Кн. 2. – Т. 3–4: сокр. пер. с англ. – Мн., 1991.
13. Черчилль У. Вторая мировая война: в 3 кн. – Кн. 3. – Т. 5–6: сокр. пер. с англ. – Мн., 1991.
14. Яковлев Н.Н. Франклин Д. Рузвельт – человек и политик. – 5-е изд. – М., 2003.
15. Трухановский В.Г. Уинстон Черчилль. – 5-е изд., испр. и доп. – М., 2003.
16. Кершоу Я. Гитлер. – Ростов н/Д, 1997.

17. Митчет С., Мюллер Дж. Командиры Третьего Рейха: пер. с англ. Т.Н. Замиловой, А.В. Бушуева, А.Н. Рельдерова / под ред. Т.Ю. Пернавского. – Смоленск, 1997.

18. Мандрик И. Отпор врагу. Мужество и самоотверженность железнодорожников Беларуси в годы Великой Отечественной войны // Вторая мировая война и послевоенное устройство мира: материалы Междунар. науч. конф., посвященной 65-летию Победы стран антигитлеровской коалиции во Второй мировой войне, Брест, 27–28 сентября 2010 г. / редкол.: А.В. Мошук, М.В. Стрелец, А.Н. Воюра, А.А. Ковалева, Л.Ю. Малыхина, Т.В. Лесовская. – Брест: БрГТУ, 2010. – С. 155–161.

19. Мандрик И., Пархимович Н. Проблемы войны. Обращение к прошлому и настоящему // Ученые записки УО “ВГУ им. П.М. Машерова”. Т. 10. – Витебск, 2010. – С. 75–81.

20. Мандрик И. Вклад белорусских железнодорожников в Победу советского народа над фашистской Германией // Труд. Профсоюзы. Общество. – № 2. – 2003. – С. 86–89.

21. Пикер Г. Застольные разговоры Гитлера: пер. с нем. И.В. Розанова / общ. ред. И.М. Фрадкина. – Смоленск, 1998.

22. Роббинс К. Черчилль: пер. с англ. – Ростов н/Д, 1997.

23. Літвін А. Беларусь у гады Вялікай Айчыннай вайны: урокі гісторыі і сучаснасць // Беларускі гістарычны часопіс. – 2004. – № 12. – С. 71.

24. Лемяшонак У. Берлінская аперацыя // Беларускі гістарычны часопіс. – 2005. – № 4. – С. 3.

25. Лемяшонак У. Берлінская аперацыя: штурм Берліна // Беларускі гістарычны часопіс. – 2005. – № 5.

26. Беларусь у гады Вялікай Айчыннай вайны: дзень за днём (ілюстраваная храналогія): (да 60-годдзя вызвалення Беларусі): давед. літаратура / укл. і аўтар тэксту Я.В. Малашэвіч. – Мн.: Беларусь, 2004.

27. Корзенко Г.В. Ученые Беларуси в годы Великой Отечественной войны // Адукацыя і выхаванне. – 2005. – № 4. – С. 14.

28. Осипов Г.В. Значение Победы советского народа // Социологические исследования. – 2005. – № 5. – С. 9.

29. Кузьменко В.И. О немецко-фашистской оккупационной политике в социально-культурной сфере на территории Беларуси (1941–1944 гг.) // Наука и инновации. – 2005. – № 4. – С. 34.

30. Долготович Б. Военачальники земли белорусской. – Мн.: “Беларуская энцыклапедыя”, 2005.

31. Юденков А.Ф. Политическая работа партии среди населения оккупированной советской территории. 1941–1944 гг. – М., 1971.

32. Подпольные партийные органы компартии Белоруссии в годы Великой Отечественной войны (1941–1944). – Мн., 1975.

33. Подпольные комсомольские органы компартии Белоруссии в годы Великой Отечественной войны (1941–1944). – Мн., 1976.

ЗМЕСТ

УВОДЗІНЫ	3
ТЭМАТЫЧНЫ ПЛАН	4
ЗМЕСТ ЛЕКЦЫЙНАГА КУРСА	5
ПЛАНЫ СЕМІНАРСКІХ ЗАНЯТКАЎ І ЗАНЯТКАЎ, ЗАСНАВАНЫХ НА САМАСТОЙНАЙ РАБОЦЕ СТУДЭНТАЎ	9
ЗАНЯТКІ, ЗАСНАВАНЫЯ НА САМАСТОЙНАЙ РАБОЦЕ СТУДЭНТАЎ	21
ТЭМЫ РЭФЕРАТАЎ	22
ПРЫКЛАДНЫ ПЕРАЛІК ПЫТАННЯЎ ДА ЗАЛКУ	23
ЛІТАРАТУРА ДА КУРСА	25